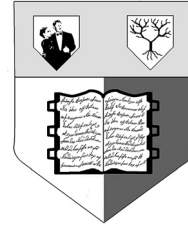


Släkt och bygd

Kontaktblad
för



SVALÖVSBYGDENS
SLÄKT- OCH FOLKLIVSFORSKNING

Nr. 2 1996

Många lik i Kågeröds kyrka.

- Bengt Nodahl -

I förra numret av vårt medlemsblad fanns ett innehållsrikt kåseri om Pålstorp i Kågeröds socken med kulturhistoriskt intressanta bilder och vackra naturbilder i färg.

Pålstorps anknytning till prästfamiljen Klerck i Kågeröd var för mig okänt liksom flera andra uppgifter. När man studerar kyrkoherde Klercks kyrkobok, kan man inte undgå att lägga märke till de många barndopen i Kågeröds prästgård. Uppgiften att Klerck hade minst sju barn, gav mig anledning att kontrollera, hur många han och hustrun Anna Maria Grund verkligen fick.

Kyrkoherde magister Peter Reinhold Klerck vigdes midsommardagen 1726 på Knutstorps herrgård med jungfru Anna Maria Grund född i Karlskrona 9/12 1707. Kyrkoboken och Lunds stifts herdaminne ger besked om, att det 1727-1752 föddes inte mindre än 15 barn i äktenskapet, 10 söner och 5 döttrar.

1. + Anna Maria f 29/7 1727, död 6/2 1735.
2. + Eckard f 30/12 1729, död 16/4 1731.
3. + Eckard f 3/9 1731, död 25/2 1735.
4. Hans Christopher f 20/11 1732. Lantmätare, död på Pålstorp 1818.
5. Carl Nathanael f 1/11 1734. General, död i Sthm 1817.
6. Anna Maria f 15/11 1736. Gm hdsskrivare Westerdahl, död 1800.
7. + Eckard f 25/8 1738, död 21/10 1739.
8. + Greta Stina f 9/10 1739, död 24/6 1740.
9. + Johannes f 21/12 1740, död 4/1 1741.
10. Peter Julius f 12/9 1742. Kapten, död i Marstrand 1818.
11. + Emanuel Eckard f 13/8 1744, död 23/12 1747.
12. Adolf f 4/12 1746, Generalmajor, död i Kristianstad 1818.
13. + Margareta Christina f 14/4 1749, död 7/12 s.å.
14. Gustaf Fredrik f 30/7 1751. Major, död i Sthm 1812.
15. Charlotta Sofia Lovisa f 20/11 1752. G 1:o m kh Gilius Palm i Kågeröd 1777. 2:o m kh C.H. Hasselberg i Kågeröd.

Sönerna nr 5, 12 och 14 blev adlade ”af Klercker”.

Som synes kom barnen ovanligt tätt. I några fall var det endast drygt ett år mellan födslarna. Det kan förklaras med, att man åtminstone till en del barn, liksom herrskapet på Knutstorp använde sig av ammor. Detta framgår av en vigselnotis från 1736, där det i samband med Ingar Persdotters giftermål står, att hon varit ”amma uti Prästgården”. (Om en anmoder till mig står det år 1742, att hon varit amma på Knutstorp.)

Som framgår dog 8 av de 15 barnen redan som små barn, och dessa åtta barn utgör en del av liken i Kågeröds kyrka. Det står nämligen om flertalet, att de är begravda ”uti Kyrkian wid altaret”, ”bredwid altaret åt Kläckarestolen” eller något liknande. Naturligtvis blev även kh Klerck 1775 liksom hans efterträdare kh Palm tio år senare begravda i närheten av altaret, vilket säkerligen deras företrädare med familjer tidigare blivit. Det finns även uppgifter om, att personer blivit begravda i kyrkans vapenhus.

Om Emanuel Eckard, som begravdes d 30 dec. 1747, står det, att han ”nedersattes i Kyrkian för altaret hos de därstädes begrafde 6 st Kyrkoherdens barn. Detta gudsbarnet, som ifrån födelsestunden hade en swag hälsa dödde d 23 Dec. kl 11 om natten”. För övrigt var det smittkopporna, som tog åtminstone fyra av barnens liv, så även det sista, som var Margaretha Christina, om vilken fadern skriver: ”... detta war det 8de barnet, som föregådt sina föräldrar uti den sälla ewigheten”.

Kyrkoherde P.R. Klercks far hette Eckard, vilket även fyra av sönerna kallades. När den tredje av dem dött 1739, konstaterar fadern, att det var ”den 3die sonen med thetta namnet, hwilka alla genom döden blifwit kallade till thet Himelska riket”.

Det är underligt, att inte en enda av sönerna blev präst. Man kommer osökt att tänka på den kände Carl Linnaeus. Det blev ett dunderslag för

hans fader och en stor olycka för modern, när de förstod, att sonen aldrig skulle bli präst. Hos familjen Klerck i Kågeröd hade föräldrarna tydligen inga sådana ambitioner. Visserligen var fadern prästson, men modern var dotter till en kommandörkapten. Det blev yngsta dottern Charlotta, som förde prästämbetet vidare, genom att hon gifte sig först med faderns efterträdare och sedan som änka med makens. Här ”konserverades” således änkan.

Uppgiften om Carl Nathanael af Klercker fick mig att plocka fram min gamla ”Fänrik Ståhls Sägner” från skoltiden i Svalöv. När jag läste den citerade strofen, fann jag, att min syster för 60 år sedan hade strukit under namnet Klercker och gjort anteckningen ”var från Kågeröd”.

En syster till kh Klerck, jungfru Hedvig Klerck, bodde på prästgården i Kågeröd, när hon 1738 gifte sig med regementsskrivaren vid Norra Skånska Cavalleriregementet Jöran Barfod. Deras son **Johan Christopher Barfod** född 1753

blev en känd skriftställare och tidningsman. Kh Klerck var för sin systerson en värdefull förmedlare av skånska traditioner och minnen. I sitt mest kända verk ”Märkvärdigheter rörande den skånska adeln” har Barfod mycket att berätta om Knutstorps ägare och inneboende fram till den tid vid slutet av 1700talet, då han nedtecknade sina Märkvärdigheter. Det är möjligt, att Barfods uppgifter vid noggrann källkritisk prövning inte skulle hålla till hundra procent på grund av hans förkärlek för det anekdotiska. Han berättar bl.a. om, hur Otto Julius Schwerin lyckades med konststycket att under jakt skjuta sin egen häst, och om hur en ”herr Gagge” från Simmelsberga by vid gudstjänst i Kågeröds kyrka ”sköt prästen för pannan, då denne efter predikan mässade för altaret”. De nedan återgivna dramatiska händelser, som inträffade på Knutstorp och i Kågeröd ett par år efter Klercks tillträde som kyrkoherde, kan man emellertid även läsa om i kyrkoboken.

Tragiska dödsfall och en ståtlig begravning.

När P.R. Klerck kom till Kågeröd ägdes Knutstorp av amiral Hans Ankarstierna, som var äldste son till amiral Cornelius Ankarstierna. Denne svenske amiral hade 1704 av Knut Thotts arvingar köpt Braheättens gamla borg, som då bara var en ruin. 1714 ställdes Cornelius Ankarstiernas kista i gravkoret bland Braharnas kvarlevor, och hans huvudbanér hänger i sakristian i Kågeröds kyrka. Hans Ankarstiernas syster änkefru Lovisa Ankarstierna hade med sin ende son Karl Gustaf Ehrensköld flyttat till Knutstorp efter makens död, och de avled bägge under tragiska omständigheter.

Söndagen den 17 juli 1729 skulle den 17-årige arvtagaren till Knutstorp, Karl Gustaf Ehrensköld, rida till Kågeröds kyrka för att höra den nyutnämnda kyrkoherden P.R. Klerck predika. Prästen hade tidigare varit hans informator i Karlskrona. På vägen stegrade sig hästen, pojken föll av, och hans vänstra fot krossades, eller som det står i kyrkoboken, ”att hästen baklänges föll på honom och sönderkrossade den ena foten”. Under tre sommarveckor låg pojken med svåra plågor på Knutstorp, och han avled den 8 augusti i kallbrand. Karl Gustaf fick aldrig veta, att

hans mor hade dött dagen innan. Hon hade drabbats av ett slaganfall under hans svåra sjukdom.

Över en månad förflöt mellan dödsfallen på Knutstorp och begravningen i Kågeröds kyrka. Fänor och emblem målades, dräkter syddes, gravdikter och likpredikan skrevs, och gravölets många rätter tillreddes. Många ståndspersoner följde moderns och sonens lik. ”D 16 Sept. hölts likpredikan af Pastori loci uthi en högst förnäm församlings närvaro.” Det omtalas, att 16 präster stod likvakt vid kistorna, de gifta vid moderns och de ogifta vid sonens kista. ”... hans andelösa lekamen tillika med Moderns på en gång blef uthi Herregårds grafwen nedersatt”.

Barfod berättar med stark indignation om den skamliga vandalisering, som vid detta tillfälle övergick det gamla Braheska gravvalvet, och man förvånar sig över, att den annars som pietetsfull och historiskt intresserad kände kh Klerck icke kunnat förhindra detta.

Då Brahekoret undersöktes 1949, fann man, att Lovisa var klädd i en gul veckad brokadklänning med stora invävda växtornament. Den unge Karl Gustaf hade en krans av konstgjorda blommor kring hjässan.

Bengt Nordahl

Sträng vinter 1740.

Trots redaktionskommitténs uppmaning att inte "prata" om vädret i vår tidning, tänker jag återge kyrkoherde P.R. Klercks väderleks-

rapport från 1740. Så kallt var det faktiskt inte i vintras!

Ur Kågeröd C:2

Uti detta år är detta till at märkia uti wäderleken at strax i fastehelgen börjades en så stark köld, at Sjön mellan Skåne och Danmark blef så tillfrusen, at man ifrån begge rijken åkte till wharandra, ja förde ifrån LandsCrona till Seeland stora quarstenar på isen. Allmogen här i Skåne förde i flocktahls en myckenhet af weed o ris. Hwilket wägelag öfwer isen som icke warit sedan 1708, continuerade till en 2 Martij då det först med alfwar började at töa. Men dagen för ut kommo några Socknemän af denna församling ifrån Kiöpenhamn tillbaka, dijt de farit med weed. Många delincwenter af Militien rymde hit äfwer ifrån Kiöpenhamn men blefo återafwisade.

Klerck gör flera notiser om naturfenomsn och katastrofer under seklets mitt. 1737 skriver han om en förskräcklig storm, och 1744 syntes en komet med lång svans. Den i Skåne

grasserande boskapssjukan började 1746 i församlingen och "giorde båsarna tomma", och "korna och tionde kalfarna i Prästagården dödde aldeles ut".

Vårfloden tog 8-årig pojkes liv i Kågeröd.

Det är osäkert, vem som är författare till nedanstående dödsnotis från år 1785. Kyrkoherde Gilius Palm var död, och hans efterträdare C.H. Hasselberg tillträdde inte förrän 1786. Troligen är vittnet, som tog upp pojken ur ån, samma person som författaren, och kanske är det klocka-

ren, eftersom han var närmaste granne till pojken föräldrar. Notisen är intressant, eftersom den beskriver, vilka upplivningsförsök man på den tiden tog till.

Ur Kågeröd C:3.

1785 d 17 april eller 3die Söndagen efter Påsken hände det at hemmans åboen i Kågeröd Lars Carlssons son Pehr som war 8 år gammal under det at offentliga Gudstjänsten förrättades, gick ut på Kågeröds Bro tillika med några andra barn, åh med en käpp förde på isstyckena som då till ganska stor myckenhet lågo omkring broen, åsom isen på hwilken han förde med käppen gick för hastigt undan, föll han med det samma ut på ett annat isstycke i Åen, hwarmed han fördes under broen åh sedan följde med strömmen undan tills Brohuset, der han af dem som sökte efter honom, först efter 2 timmars förlopp blef funnen och med mycken möda uptagen, emedan Åen war då synnerligen stor. När han blifwit uptagen af witnet war han död. Ty äfwen man icke underlät at genast låta frotera åh rulla honom samt därmed Continuerade ett par timmars tid, derunder man äfwen försökte at öppna ådrorna på honom, så war det icke mögeligt at få lif i honom igen. Han blef begrafwen d. 24 i samma månad.

Två månader senare, den 14 juni, dog Lars Carlssons yngste son Carl, 10 månader gammal

Bengt Nordahl

Ett brev från Amerika

Per Nilsson, född 4/6 1850 i Ottarp, död 8/3 1933 i Irwin, Pennsylvania, USA. Flyttade till Nordamerika 1880, blev änkeman 1903.

Per var i Sverige i augusti 1910 och häl-

sade på släkten, bl.a. sin syster som då bodde med sin familj på Knutstorp nr.2 (kallat Södergård).

Warren Pa den 20/9 1910

nu är jag hemma igen och alting är sig likt resan gick bra endast öfver norsjön vi hade litet stormit vi lämnade Malmö den 2 så låg vi i köpenham öfver natten sedan reste vi på jernväg igen till lila bält så öfver der och så på jernväg igen till isberg så gick vi på båt der öfver norsjön till England dettog 26 timmar sedan på jernväg öfver England till liverpol der låg vi öfver en dag och en natt sedan gick vi på den store båten så gick det direkt till Newyork så gick jag öfver till en stad som heter jersey City och besåg den innan jag reste hem, ja nu är resan slut Och nu ett hjärtligt tack för alla de trefliga stunder jag tillbrakte hos eder och den välfägnad jag fick motaga och som jag sent skall glömma, nu många kärra hälsninga från mig till eder alla

Pehr Nelson

Elof och hans fru hälsar så godt. och tackar så mycket för presenterna, var god gif denna Adräs till Nils Persson Boketofta jag lofvade honom den men förglöm.. den aldeles af

(en lapp) Adräs

Pehr Nelson

16 Russell St

Warren Pa

USA

denna Adräs är Elofs och så



Fridhem i Ask

I Ulfs, Oderljunga socken behövde man ett skolhus. Det var bönder i trakten som samlade ihop medlen. Man upptäckte efter ett tag att det blev för dyrt att hålla skolan igång, så man lade ned verksamheten.

Samtidigt i Ask hade folkskolläraren Hans Persson drivit sina idéer om en folkhögskola till handling. Snickare och bönder från Ask åkte på våren 1873 till Ulfs, monterade ned huset och forslade delarna till nr. 6 i Ask (Myren) och återuppförde byggnaden. Man betalade 400 riksdaler för huset. En stor del av murningen och målningen gjorde Hans Persson själv och på senhösten var det klart för invigning av Fridhems folkhögskola.

Det var den tredje folkhögskolan i Skåne och kanske den enda privatägda i landet, vilket gjorde att det många gånger var knappt om medlen. Vid första kursen deltog över 40 elever, vilket var många fler än som var vanligt på folkhögskolor vid den tiden.

Huset rymde förutom skolsal även elevrum och lärarbostad i vilken Hans Persson med familj flyttade in 1878 (eller 1879 enl. husförhörslängden) när han gick i pension från folkskolan.

1880 byggdes ytterligare ett skolhus med större sal och fler elevrum. Detta hus finns också kvar och heter Ask 6:7.

Marken som byggnaderna låg på hade Hans Persson tidigare arrenderat av nr. 6 5/16 mtl och bestod av 12 kvadratrevor och 60 kvadratstänger jord och sköttes som småbruk före och under folkhögskoletiden.

1893 flyttade skolverksamheten till Svalöv och Hans Persson slutade som föreståndare. Man

ansåg väl att ett mera centralt läge skulle gynna verksamheten i fortsättningen.

Hans Persson och hans hustru Sofia dog båda 1898 och deras dotter Maria bodde kvar i huset till 1932 då hon flyttade till ålderdomshemmet.

1924 sålde Maria Persson Fridhem till Ask bondeförbund för 1200 kronor med rätt att få bo kvar sin återstående livstid. Nu utfördes en hel del reparationer och man lade in elström. Lokalen användes till fester och andra tillställningar. En period 1926 hade man biograf två gånger i månaden.

1933 gjordes en del nya reparationer innan man hyrde ut lägenheten till Johan Svensson och hans hustru Bengta som tidigare haft ett lantbruk i Stubbamerika. De lämnade Fridhem 1940 och flyttade till Ask nr. 1.

1935 friköptes tomten från Danneborg.

1940 försökte man sälja Fridhem. Man erbjöd lägsta priset till Onsjö härads hembygdsförening och Fridhems folkhögskola i Svalöv men ingen var intresserad. Detta var sista chansen att "rädda" Fridhem i kulturellt hänseende. Nu hotade förfallet mer och mer. Fridhem fick dock agera skola igen en kort period under kriget då ordinarie skolan var upptagen.

1945 såldes huset till Bror Pettersson som var snickare och byggde om huset så att nästan inga spår efter någon skollokal finns kvar. Men själva stommen är kvar och kommer troligtvis att stå kvar i många år ännu.

Stig Pettersson Fridhem

Anders Nilsson Nyman

Varje kyrkbygge kräver minst ett människoliv

Uppteckning från 1877 om byggandet av Asks nya kyrka, av Måns Ohlsson, född i Ask 1857 och renskriven 1933. Nedanstående är endast den del av uppteckningen som berör olyckan den 25 augusti 1876.

” ... Hittills hade bygget fortgått utan något tillbud till olyckshändelse. Det gamla påståendet att varje kyrkobygge krävde minst ett människoliv blev ej jävat vid Asks kyrkobygge. I augusti månad då tornets murar voro i höjd omkring ljudluckorna kom den.

Middagsrasten var slut och arbetarne Nils Svensson och Anders Nilsson, Sven Lundkvist och Per Andersson, vilka i här nämnd ordning arbetade vid hissen, skulle gå upp på ställningen för att åter börja upphissningen av stenblocken. Ett sådant var framme och kroken isatt, den om detsamma fastgjorda järnlänken. Någon anmärkte, att det blocket var för stort, men hissarne invände: vi försöka! Blocket gled sakta uppåt, men när det var halvvägs imot bestämmelseplatsen, skedde olyckan.

Det stora drivhjulet vid Nils Svenssons och Anders Nilssons sida tålde ej den hårda påfrestningen utan sprang sönder. Skärvarna därav flögo omkring som skärvor från en exploderande granat. En av dessa träffade Anders Nilsson i underlivet så att detta uppslets och magsäcken revs sönder på Anders Nilsson, så att den intagna middagsmaten flöt ut. En förfärlig skakning genomför hela ställningen då blocket nådde marken och med en stark knall brast i två stycken.

Lyckligtvis blevo de fyra arbetarna kvar där uppe. Den skadade Anders Nilsson och Per Andersson i liggande ställning, Nils Svensson och Sven Lindkvist i stående, den senare med skadade fingrar som kommit i något slags beröring med den vid blockets stöt emot marken, svängande hisslänken. Nils Svensson och Per Andersson oskadade. Jag dör sade Anders Nilsson till Nils Svensson, som stödde honom kvar på den smala ställningen, tills dukar hunnet anskaffas, varpå han lades och sedan så försiktigt som möjligt, av arbetarna fördes från den ansenliga höjden ned till marken.

Varken telefoner eller bilar funnos, så att det tog lång tid innan läkare anlände från Eslöv, dit ridande bud genast sändes. Då denne anlände till Ask var Anders Nilsson redan död, efterlämnande änka och fyra små flickor. Änkan var en praktisk kvinna och Asks kommun drog försorg om barnen tills de kunde försörja sig själva.

Med nuvarande yrkesinspektion, hade säkerligen ej den använda hissapparaten godkänts. Nytt hjul insattes i hissen och tornets murar uppfördes till den bestämda höjden, utan vidare missöde. ...”

Anders Nilsson Nyman var min farmors morfar

Stig Pettersson

Två daler per blodvite och 10 daler för sabbatsbrott.

- Bengt Nordahl -

Brännvinet flödade, och slagsmålen var vanliga under 1700-talet. Åtminstone tycks det ha varit så i församlingarna på Söderåsens sluttning. Det kunde dock bli ganska dyrt för de inblandade, vilket framgår i följande utdrag ur Onsjö häradsrätts dombok.

I 1744 års katekismilängd upptas i Boarp i Ask socken:

Jon Persson med hustrun Gunnel, dr Nils, gossen Jöns, pigan Sissa samt inhyses fadern Pehr Christensson.

Enligt 1733 års jordebok var Boarp ett kronohemman på ½ mantal. Tillsammans med Hjortaröd bildade Boarp rusthållet nr 35 vid Livkompaniet av Norra Skånska Cavalleri Regimentet. Rusthållets ryttare hette Jonas (Johan) Frisk, som troligen bodde i ett ryttarhus vid Hjortaröd. Denne hade 1732 förfört en piga: "Gifte ryttaren Johan Frisk ifrån Hjortaröd dömdes för enkelt hor med ogifta qwinfolket Kirstina Tåstensdotter uti Sonarp." Eftersom ingen av dem kunde betala de höga böterna, dömdes han att slita 26 par spö och hon 13 par ris vid tingsstugans dörr. Några år tidigare hade denne Johan Frisk varit inblandad i ett slagsmål och därvid blivit stucken av en kniv. Samme Johan Frisk övertog 1734 en rusthållsandel i Sonarp, och 1737 meddelas det, att han "förmedels stöld afgått". Istället hade rusthållarna skaffat en ny ryttare med det för rusthållet passande namnet Petter Hiort.

Jon Persson var en stark och argsint karl.

Detta omdömet gör Bengt Larsson i Gillastig om sin svåger Jon Persson i Boarp vid tinget d. 24 febr. 1744. Johan Frisk, som då bodde i Sonarp, hade instämt Jon Persson i Boarp för att ha överfallit honom med hugg och slag samt skällsord, samt Bengt Larsson i Gillastig, för att inte försökt hindra Jon. Tre vittnen var instämde och berättade, att de försökt dra bort Jon Persson från Johan Frisk. När de därvid bett Bengt Larsson om hjälp att få in Jon på en loge, hade han sagt: "Akta Ehr, låten honom gå ifred. Det går inte så hårt på Frisken. Han må wähl ha det, efter

han warit en siälm i alla dagar." Inför tinget anhöll Bengt Larsson om befrielse i denna sak, eftersom han inte hade trott sig råda med Jon Persson, "som skal vara en stark och argsint karl".

Ett par vittnen, som efteråt hade granskat Johan Frisk, intygade, att det syntes fyra hål i huvudet och ansiktet, och han var så svullen, att ögonen inte kunde synas.

Jon Persson på Landskrona fästning.

Men det var dock tydligen Jon Persson, som hade drabbats hårdast av slagsmålet. Det står nämligen i protokollet, att Jon Persson inte kunde komma tillstädes, "emedan honom den olyckan händt sen 3 wickor efter deta slagsmåhl, at han blifwit hufwudyr, så at man måste slå honom i fiätror och hålla wård öfwer honom". Dessutom upplästes en skrivelse till Konungens befallningshavande av den 18 februari, enligt vilken det hade föranstaltats, att han "hädan efter kommer at förwaras på LandsCrona fästning".

På grund av Jon Perssons olyckliga tillstånd kunde tingsrätten inte belägga honom med böter. "Men hward läkarlön, tidspillan, Rättegångs kostnad och annan skada vidkommer, så aldenstund Jon Persson den tiden giärningen skiede var wid godt förnuft, så bör slikt af des enskilte lott i boet giäldas, viljandes Tings Rätten i ett för alt dertil hafwa utsatt 20 Dr Smt, hwaraf dock de instämde witnen Bengt Månsson, Jöns Österling och Lars Borg, som i 4 dagars tid wistats här vid tinget (i Annelöv), komma at åtniuta 1 Dr Smt hwardera, tilsammans tre Dr Smt." Bengt Larsson slutligen fick böta 1 Dr 16 öre smt, för att han yttrat okvädingsord mot Johan Frisk.

Hur gick det för Jon Persson?

Det är inte känt, hur länge han förvarades på Landskrona fästning. År 1752 överlämnade han rusthållsandelen Boarp 1/4 mtl på sin svärson. 1781 upptas Jon Persson med hustru fortfarande som inhyses på Boarp, men han antas ha avlidit samma går.

Klammeri på kyrkvägen.

Även Bengt Larsson i Gillastig var vid ett tillfälle instämd för slagsmål. Vid vintertinget 1745 blev han dömd att plikta för ”blånad och ett blodwite a 2 Dr Smt hwardera samt ett slag 1 Dr 16 öre”, som han tillfogat nämndemannen Lars Svensson söndagen den 2 september 1744. Det blev ju endast 5 daler 16 öre, men eftersom det var en söndag fick han även plikta 10 daler för sabbatsbrott.

Efter gudstjänsten i Konga kyrka, som slutade vid 11-tiden, hade de ”i anseende till det varande regnwädret godt in på krogen hos Mårten Ingelsson i Konga och där blifwit

sittande inemodt aftonen då solen skulle gå ned”.

Lars Svensson bodde i Vindfälle, och borde väl egentligen ha besökt kyrkan i Ask. Vid hemfärden från krogen hade de haft ett stycke kyrkväg tillsammans med nämndemannens hustru, och när ”klameri kommit imellan dem”, hade Bengt Larsson slagit till Lars Svensson med sitt spanskrör, som han brukade ha att gå i kyrkan med. De förliktes, om att ”de begge warit lika vållande till detta owäsende”. Lars Svensson fick böta för förargelseväckande utlåtande och dessutom för sabbatsbrottet.

”Om söndagsmorgonen sedan kl war 4 slagen.”

Man höll mycket stängt på sabbatsbrottet. I Röstånga hade en ryttare vid namn Jöns Stångberg och husmannen Ingel Persson varit på ett gille hos Nils Bengtsson natten mellan lördagen den 26 och söndagen den 27 sept. 1747. När Ingel hade talat illa om Stångbergs skägg, hade denne lagt fiolen ifrån sig och gått upp på golvet och mött Ingel.

De fick bägge böta för blodviten och dragande i håret samt 5 daler vardera för ”det de haft diefwulens namn på tingen och i Eder utbrustit”, samt 10 daler var för sabbatsbrott, eftersom deras sista slagsmål tilldragit sig om söndagsmorgonen ”sedan kl war 4 slagen”.

Slagsmålet måste ha varit våldsamt, för Stångberg hade minst 20 blodviten i ansiktet och på handen. Han var riven i bägge ögonen, och ”begge böxe knapparna var utrykta”. Det blev dyrt för Ingel Persson efter taxan 2 daler per blodvite. Ingel fick dessutom betala två av honom inkallade vittnen, som inte hade något att vittna, med 3 mark till vardera.

P.S. Sabbatsbrottet avskaffades i svensk rätt så sent som 1948.

Blodvite var blödande sår, som orsakats av annan person.

Bengt Nordahl

Ragnar Odhnoffs genealogiska samling.

Sedan 1996-07-02 finns detta omfattande arbete på landsarkivet i Lund.

Det utgöres av antavlor och släkttabeller med bilagor, som är samlade i 54 st pärmar (format A5). Kanslirådet Ragnar Odhnoffs far, Edvard Andersson, var från början lantbrukare i Slättekull i Ask, och hans förfäder kom främst från socknar i Onsjö och Norra Åsbo härader. Eftersom han noggrant beskriver flertalet sidogrenar i sin släkt, kan arbetet

utgöra en viktig kompletterande källa för dem, som har sina rötter i socknar i främst dessa härader, inte minst Ask och Konga, som i stort sett saknar kyrkoböcker före 1820. Han har även forskat i danska jordeböcker, skattelängder och tingsböcker (Herrevadsklosters tingsbok för 1656).

(Materialet finns på bokstaven 0 i privata arkiv.)

Hemmafronten

- Ragnar Persson -

Trots den stora inkallelse vågen i april och maj 1940 så fortsatte samhället att fungera någorlunda. Trots att i Konga församling 25 - 30 jordbrukare och jordbruksarbetare blev inkallade då, kunde vårsådden utföras i någorlunda rätt tid tack vare insatser av de hemmavarande, kvinnorna, de äldre männen och de yngre samt genom hjälp av grannar eller släkt.

Från förbanden som låg ute i bygderna gick det att få hjälp till vissa arbeten. Ivar Jönsson i Halmstad som 1940 låg inkallad i Svenstorp vid Ljungbyhed har berättat att han bl a sådde salt i rågen på gården där han låg. Hos Birger Persson på Sonnarp låg en del inkallade våren 1940 av dem fick han ta ut några till hjälp med vårbruket - han tog sådana som han hade ett horn i sidan till - ”di kan gått gå här och köra och plocka sten, di gör inte nåt där hemma annars di djävlar”.

Blockorganisationen kom inte till förrän senare under kriget. Då det även genom länsarbetsnämndernas försorg och med bistånd av lantbruksorganisationerna inrättades särskilda arbetsläger vid de större gårdarna för män och kvinnor från städerna eller andra orter med arbetskraft och för flyktingar. På Halmstadgården fanns ett sådant läger under krigsåren.

Hur klarade sig Kongagården? Och Kongaö där tre söner på en gång låg inkallade? Svaret blir att i denna tiden innan ännu rationaliseringen slagit ut alla smågårdar så fanns det där en reserv att tillgå, det var äldre som tidigare haft något arbete vid sidan av men som nu enbart gick hemma på sina småbruk. Det var andra som nöjt sig med mindre regelbundet arbete som nu kunde rycka in.

Min syster Svea var gift och bodde i Stenestad, hennes man Arvid Andersson hörde till dem som snabbt och ofta blev inkallad. Därtill så väntade de barn fram i maj månad. Visserligen hade de en 15 årig pojke till hjälp men han hade skadat en hand och kunde inte arbeta på en tid, så ansvaret för det hela vilade till största delen på

min syster och vårbruket förestod. Det ordnades så att jag var där en del och hjälpte till under vårsådden och Arvid låg i för att få så mycket fritt som möjligt. Därtill hade de en ovärderlig hjälp av grannarna. Vi hemma i Kloveröd hade under tiden hjälp av Johan Larssons son Allan.

Hemskickad

Kvinnorna gjorde en mycket stor insats – då de blev helt plötsligt ställda ensamma med jord och djur och familj och ha ansvar för allt kanske även en knagglig ekonomi. Det var inte alla som var lika kavata som den kvinna vars man blev inkallad och han hade tydligen en del växlar på gång. Men hon tog hela packen med växlar och reste in till förbandet där hon gick in på expeditionen och kastade växlarna på bordet framför befälet och sade att skulle de ha mannen så fick de även ta hand om och sköta växlarna. Han blev omgående hemskickad.

Inmönstrad lastbil

Inte bara för Jordbrukare utan även för andra företagare var det svårt när inkallelserna kom: handlande som ju fått mycket extra arbete genom ransoneringen redan innan. Yngve Persson i Kloveröd som hade lastbil blev inkallad, han lyckades få ersättare genom att Gunnar Mårtensson som varit chaufför hos Bergqvist i Huntseröd blivit ledig för att deras lastbil blivit inmönstrad. Bergqvist hade nyligen skaffat ny bil och förlorade åtskilligt på ersättningen.

Torvmossarna syntes ha kommit igång tämligen normalt och skulle gå helst i ökad omfattning. All tillgänglig arbetskraft fick anlitas, även sådan som tidigare ansetts som sämre. Johan Göransson som närmade sig 50 åren blev plötsligt mycket anlitas vilket fick honom att utbrista: ” Jag ska va i Hunseröd o ja ska va i Bögerup och ja ska va till Bergqvistes och allt så hänger de på mej”.

”så vänner di igen”

Folk uppmanades att inrätta skyddsrum. På Kloverödsgården gjorde direktör Byné ett skyddsrum i en backe – om det gjordes flera i församlingen är inte känt. I Halmstad hade vår granne, Sigfrid Knutsson, gjort ett skyddsrum vid sin gård. Det fick Johansson, postmannen där, att utbrista: (Det är att märka att godsägaren på Dufeke var känd för sina förfallna f d torp och arrendegårdar). ”Här behövs minsann inga skyddsrum, för kommer di hit och ska bomba, och ser alla de nerramlade husen så tänker di – här har vi vad och så vänner di igen”

Gengasen

Från slutet av okt. 1939 var bensinen strängt ransonerad och från maj 1940 var det helt stopp. Det började göras gengasaggregat även på mindre verkstäder, aggregatet Kg Ge gjordes troligen hos Albergs i Kågeröd och i Röstånga monterades liknande aggregat. Det började framställas träkol och gengasved på många ställen – och tydligen med god förtjänst. Träkol framställdes av Knutstorp vid Björkö, kolare var August Ljung. Bl a gjorde Cleve Pettersson gengasved vid Djurup. Efter hand togs nya torvmossar i bruk såsom vid Traneröd, Lunnanäs, Kloveröd och vid Kokopp m fl platser. Och vid Södra Vram med omnejd växte ett nytt Klondyke upp d v s ett otal smågruvor öppnades. Att inga svårare olyckor skedde är förvånande då säkerheten nog inte var den bästa. Många gick intensivt upp i sin kolbrytning. Det berättas om Karl Pålsson i Simmelsberga, Kågeröds bäste skytt, när han fyllde 50 år skulle skytteföreningen uppvakta och när delegationen kom dit fann de honom: i gruvan i färd med att hugga kol.

Ransoningarna

Allt fler varor blev ransonerade, efter kaffet som kom först, ransonerat den 27 mars 1940 ej fritt förrän 18 aug. 1951. Socker i mitten av april 40, reglering av tvål och såpa maj 40, mjöl och bröd sept. 40, fläsket okt. 40, försök med frivillig begränsning av smör och margarin misslyckades, ransoning 31/12 40. Taxibilarna begränsad

körning och ingen bensin för privat bruk från maj 40, 1941 blev det förbud för smörgåsbordet samt för vinerbröd och smördegsbakelser.

Restaurangkort för smör och kött kom även 41 liksom äggransonering med högst 8 ägg i månaden, 1941 endast varmvatten 8 – 10 okt. och 19 - 24 dec. Klädransonering från nyår 42, period 18 månader, 120 poäng för män, 110 för kvinnor, 1942 27/5 tobaksransonering 90 poäng för 4 veckor =, 60 cigarrer, 90 cigarrcigaretter, 300 cigaretter, 150 gr piptobak eller 450 gr snus. 1943 blev det beslag av bildäck, den 28/4 45 skransonering 15 poäng på 18 månader = 1 par skor och en halvsulning.

År 1942 kom det slaktgodemän som skulle se till att det inte såldes svart från gårdarna - vilket nog förekom på sina håll. Slaktgodeman var inget populärt uppdrag och en del tog lätt på uppgiften. Det har sagts att Albin Andersson, som var slaktgodeman i Gillastig, blev stående i dörren till stallet. ”Jag springer inte omkring och räknar” uttryckte han det och nog många med honom.

Hushållsgris

Så många som kunde skaffade hushållsgris och det gällde att få dem så stora som möjligt för att få full valuta för poängen. Vår företrädare på Saxtorp, Henning Magnusson gödade en sugga så stor så de fick slakta den hos grannen Sigfrid Knutsson för att kunna använda hans sädeshiss till att hissa upp den med. När slaktaren, Johan Andersson – som var en stor karl – kom ledande med den väldiga suggan så såg han liten ut, enligt grannen.

I allmänhet gick det rätt väl med ransoning och några större oegentligheter förekom väl inte. Ransonerna räckte någorlunda till, men så hade Konga också en kristidsnämndsordf. (Fougstedt) som så långt det var möjligt hjälpte allmänheten. Den svåraste tiden ansågs föråret 1942 ha varit då det var ganska knappt med många varor och ransonerna var små. Det förekom en viss byteshandel med kuponger, den som inte rökte eller drack kaffe hade ju alltid begärliga kuponger att byta bort.

Vädret

Grödorna under krigsåren gav inga toppresultat dels beroende på ogynnsam väderlek och dels på att tillgången av handelsgödsel var ransonerad. Tilldelningen var vissa procent av den mängd som förbrukats 1938. År 1940 var det sen och regnig höst. Böketofta gård sålde grodd vete i skylar för 10 kr lasset. 1941 var det kall och torr försommar. Hemma i Kloveröd sådde vi foderbetor en av de första dagarna i maj, vi kunde ej köra i dem förrän en dryg månad senare. Bondeförbundet hade riksting i Sjöholmen den 10 juni kallt och blåsigt utan like. 1942 blev det sent innan våren kom igång på grund av de stora snömängder som skulle smälta bort, sommaren ganska regnig och sen och våt höst. Dufeke fick inte kört in rågen utan samlade den på vintern och de hade 25 tnl potatis som inte blev plockad förrän i april 1945. Tack vare den milda vintern var de helt oskadade. År 1943 blev ett tidigt och bra skördeår liksom 1944 då greve Tolstoy på Sofielund släppte ut mjölkorna på bete redan den 17 april. Genom de många inkallelserna blev mycket arbete på lantbruken åsidosatt eller inte gjorts som det skulle. I Bögerup t ex där ägaren var inkallad hade man våren 41 satt potatis på dagen men inte höljt fårorna, det blev frost på natten så en stor del av sättpotatisen

frös, det kom inte upp mer än en potatis på varannan meter.

Skogshuggning

Under krigsåren gällde det att få ut all tillgänglig arbetskraft i skogen för huggning av brännved, men då den inte räckte till fick 1943 års årsklass göra ett halvårs extra beredskap med skogshuggning. Många av dessa hade kanske aldrig hållit i en yxa varför en del av de vanda huggarna blev instruktörer. I skogen arbetade man ännu med handsåg och yxa som huvudsakliga verktyg - motorsågen var ännu inte kommen. Vid uttransporten från skogen användes häst och vagn och vid bilväg tog lastbilarna över transporten.

Snöskottning

Krigsvintrarna är kända för att ha varit snörika vilket medförde mycken snöröjning särskilt då senvintern 1942 som är känd för den stränga kylan omkring den 25 jan. med under 30 gr. Sedan kom det regelbundet en snöstorm varje veckoskifte. Vägarna skottades upp under veckan för att så yxa igen. Det fanns de som inte gjorde annat än skottade snö. Till de större vägarna hade väl vägförvaltningen fått snöplogar till sina bilar men det var inte så effektivt då gengasbilarna

ej var så starka. Efterhand som snövallarna växte fick handskottning nästan helt tas till.

I skottarlagen var det, om det inte var allt för kallt, gärna god stämning. Oftast var det någon som drog historier, ibland mer eller mindre sanna. Hemma i Kloveröd, var det oftast Östberg och Linus Sjögren som skiftades om historierna. För att bli trodda hänvisades då till den andre "det kommer du väl ihåg" hette det. En Östbergshistoria: Han sade sig ha arbetat på en gård och där var en gubbe som hade den åsikten att det gick att stänga ute värme lika väl som det gick att stänga ute köld. Så ju varmare det var ju mer tog han på sig. De körde in hö och gubben läste med och han hade två stora rockar på sig så han kunde inte lyfta upp armarna utan den som han läste ihop med fick själv lyfta upp höbuntarna den sista delen. Ladufogden tyckte till slut att det gick för långt så han sa till honom: "har du inte nåt mer du kan ta på de". "Och ja gu, dan ette kom han i en stor skengpäls" sa Östberg.

De gamla snöploglagen med en snöfogde, som kallade ut, fungerade ännu. Det vankades timpenning då det skottades snö åt vägkassan. Jag tror det var 1 kr i tim för att på 1930-talet ha varit 60 öre. I Kloveröd på den enskilda vägen mot Stenestad fick väghållarna skotta gratis och efter som vintern gick och man gång på gång måste ut då både mjölkskjuts och skolskjuts skulle fram där kunde stämningen ibland bli något irriterad. Dock tog man strapatserna mest med gott humör.

Julen

Julfirandet i hemmen skedde utan några större inskränkningar åtminstone första krigsjulen. Lutfisk fanns att få till alla krigsjularna och risgryn var man nog inte helt utan. Det som saknades var apelsiner och andra sydfrukt. Fläsk hade många skaffat genom hushållsgris och på gårdarna och hos många husare hade man höns. Julottan och andra gudstjänster besökte man kanske flitigare än vanligt. Ljus till julottan saknades inte. Julagillen försökte man nog fortsätta med om så var möjligt. I Halmstad, dit vi kom 1943, där hade man vid de grannbjudningar som förekom övergått helt till endast kaffe och kakor

samt frukt och detta höll man på med till långt in på 1960-talet. När jag fyllde 30 år på hösten 1943, då vi hade den närmaste släkten och några vänner på en måltid, bjöd vi på tuppstek, fjäderfä var ju fria från ransonering.

Kommunikationerna

Det mest använda transportsättet var på cykel. Taxibilarna var i början av kriget ålagda stränga restriktioner, men sedan de övergått till gengasdrift fick de köra någorlunda fritt. Gengasdriften var förenad både med eldfara och förgiftningsrisk, dessutom var det smutsigt och ibland kunde dramatiska händelser inträffa. Nils Nilsson som då hade taxi har berättat att han hade en B B skjuts till Lund. På väg dit så hördes plötsligt en skarp smäll, han stannade, gick av och såg då att locket till pannan hade kastats av. Som tur var hittades locket på åkern vid sidan av vägen och både lock och packning var hela så det gick att skruva ihop så färden kunde fortsätta.

I övrigt gick tåg och buss där sådana fanns och det gick att åka efter häst och vagn eller släda när snö fanns, ty det var det rikligt av under krigsvintrarna och snön blev inte förstörd av grus och salt. Ett och annat slädparti lär ha förekommit bl a 1940 på Svalövs lantmannaskola då man bjöd eleverna från Apelryds lanthushållsskola på slädparti.

Välte med kanan

Under krigsåren blomstrade föreningslivet som väl aldrig varken förr eller senare. Det var Finlandsaftnar och Rödakorsaftnar där alla deltog. Det vanliga föreningslivet uppehölls om än med vissa strapatser. I mars 1942 höll Konga bondeförbund sitt årsmöte i Kågeröds lund tillsammans med Kågeröds SLU svd. Det var mitt under det värsta snökaoset så många vägar var inte framkomliga. Viktor Brandt i Mossagården körde dit med kanan och Bondessons på Bjärnarp åkte med. Under hemfärden välte de ett par gånger i snödrivorna. De hade satt in hästen i Persson&Co:s stall och lade en filt över som fästes med en rem eller bukjord som de råkade lägga även över spiltbommen, så när de kom och skulle köra hem stod hästen väl förankrad.

Vattenledningen frös

Krigsvintrarna var inte bara snörika de var även kalla vilket icke minst de inkallade fick känna på ute i tält och kalla förläggningar

Många vattenledningar var det som frös. Hemma i Kloveröd frös vår vattenledning vintern 1940-41 och -42, eftersom den frös någonstans i marken på den bortåt 300 m långa ledningen fick den töa upp själv vilket ej skedde förrän i början av maj. Att köra vatten är besvärligt särskilt på vintern, blött och kallt och ut i alla slags väder. Flera av krigsvintrarna arbetade jag i skogen med huggning, ofta var det 20-25 gr kallt, så värst var att hålla värmen om händer och fötter och maten frös. Några uppvärmda matbodar fanns inte på den tiden. Snövintrarna kulminerade i mars 1942 med det underkylda regnet som lade centimetertjock beläggning över allting. Särskilt i västra Skåne vållades skador, telefon och elledningar vräktes ner av tyngden

och strömmen bröts och all kommunikation lamslogs. Knutstorp kunde inte köra i skogen därför att isbarken skar sönder hästarnas ben. Postmän, mjölkskjutsar och varubilar hade det mycket svårt och kämpade i det längsta och var all he-der värda.

Varmt i husen

För dem som bodde i våra trakter, mitt i eller nära till skogen, vållade uppvärmningen av bostäderna inga större problem. Medan det i städerna på sina håll var svårt. Ett äldre par som bodde i Malmö har berättat att de hela vintern fick gå med ytterkläder och galoscher på inomhus men de höll sig ändå förvånansvärt friska, de hade inte varit förkylda på hela vintern. Svenska folket säges ju inte varit så friska som under krigsåren, kanske beroende på den sparsammare men hälsosammare kosten.

Vardagslivet – Hemlivet

Hemarbetet förändrades under mellankrigstiden genom utvecklandet av maskiner och andra hjälpmedel, har det sagts, och att hembiträdet (jungfrun) försvann i takt härmed. Men det var nog inte så att hushållsmaskinerna trängde ut hembiträdet utan snarare så att i och med att hembiträdet försvann till andra arbetsuppgifter med bättre betalning så blev också hemarbetet dyrare och då sökte man ersätta hemhjälpen med maskiner. Funkisstilen som lanserades i samband med Stockholmsutställningen 1930 betydde en viss omställning av hemarbetet. Rena ytor och sparsamt med prydnadssaker. Stilen var orsak till att en del hus blev byggda i Funkis. Stilen slog nog aldrig helt igenom i möbler. Under efterkrigstiden har i stället utvecklats ett förskräckande mode med väldiga åbäke till soffor och fåtöljer, låga så man sitter nästan på golvet och med ett lika lågt bord framför och så bli serverad kaffe eller mat där – rena tortyren för äldre människor.

Det har klagats över att arkitekterna (manliga) inte tänkte på detaljer för att underlätta hushållsarbetet och hade för snålt tilltagna extra utrymmen. Men arkitekterna hade förmodligen ganska snäva ramar att arbeta inom – det skulle byggas så folk hade råd att bo i dem. Inte som i dag, man uppställer önskad standard och sedan bygger man, om folk har råd att bo i dem blir en senare fråga. Man förfasar sig över att barnen vid denna tid delade bädd med varandra. Och visst var det storartat då, om var hade sin säng. I dag skall var och en ha sitt egna rum. Kanske det bidraget till att vi i vårt land inte har den närhet till varandra som andra mera primitiva kulturer sägas ha.

”rickepump”

De enklare bostadshus som uppfördes omkring 1950-talet byggdes i regel nästan fyrkantiga, 10-8 m var vanligt mått med skorsten mitt i huset och rummen runt omkring, 2-3 rum och kök var

det vanliga. Rummen uppvärmdes var för sig av kaminer av skiftande slag och i köket vanligast en svart köksspis. Centralvärme fanns endast hos de välsituerade. Fanns vaten inne så var det med en sk ”rickepump” i annat fall fick vattnet bäras in från brunn. Ännu murades väl en och annan bakugn, även i nybyggda hus.

Möblerna hade vid denna tid blivit av lättare slag, de massiva tunga ekmöblerna var på avskrivning liksom de väldiga skåpen där man tidigare förvarade sina kläder. Ännu finns det mycket kvar av 40-talsmöblerna. Här på landsbygden var det nog endast ett fåtal som greps av slit och slänghysterin.

Måttligt med sprit

Från långt tillbaka var det vanligt på landsbygden att grannarna gick till sammans åtminstone vid julen till sk julagillen med mat. I och med kriget försvann i de flesta fall. maten. I Halmstad, dit vi kom 1943, förekom på 1940 och -50-talen ett rätt livligt samgående från jul och ett par månader framåt där det endast bjöds kaffe och kakor samt frukt, av sprit högst måttligt. Sedan spelades det kort, mest auktion och ett priffelag kunde förekomma. Damerna spelade i regel för sig själva. Det var inga stora summor som omsattes. Var oturen stor kunde man förlora högst en tia. Och så gick man hem vid 12 – 1 tiden. Det var inga stora utsvävningar.

I Kloveröd gick under 1950-talet ett antal grannar, kallad Klubben, skiftesvis samman varannan lördagskväll under vintern, de drack kaffe och ett par gökar så spelade man kort och pratade, damerna handarbetade och så gick man hem vid 12-tiden. Var och en lade en 25-öring som samlades till en utfärd på sommaren. Ett annat sätt att gå tillsammans var genom studiecirklar. De flesta vinterhalvår var det någon cirkel igång. Ibland gick deltagarna hem till varandra ibland samlades man i kommunalrummet, skolan eller i någon annan lokal.

Föreningslivet, som redan under 1930-talet haft uppsving, blev under krigsåren synnerligen livligt då det bildades en del nya föreningar såsom Hemvärn, Lottor, Rödakorsföreningar osv. Krigsårens livliga föreningsaktivitet är en bjärt kontrast till dagens slöa föreningsintresse.

Mathållningen var under krigsåren i mycket annorlunda än vad den är i dag, till en del beroende på ransoneringen. Det var ännu endast ett fåtal kvinnor som stadigt hade förvärvsarbete utom hemmet. I och med ransoneringen skaffade så många som kunde sin hushållsgris som slaktades och bereddes till alla delar hemma. Icke som nu när flertalet kvinnor, även från lantbrukarhem, förvärvsarbetar då det får bli mera halvfabrikat och lättlagat.

Grisen i brunnen

Hemkonserveringen slog troligen igenom på 1920-talet och var på 1940-talet fortfarande mycket använd. Fläsket saltades och rökades och hade man en torr och bra källare att förvara maten i var bäst, annars på något luftigt och svalt ställe. Jag vill berätta en episod om just förvaringen och vilka konsekvenser den kunde få. Det var i mitt föräldrahem i mitten av 1920-talet en lördagskväll på högsommaren ganska sent. Otto, slaktare från Stenestad kom och sålde kött och de köpte ett stycke. Mor tyckte det var sent att göra vid det på kvällen så de beslöt att hänga det i brunnen för där var svalt. De tog ett bindgarnsnöre – det ansågs starkt. Sen köttstycket var hängt började det snurra och när snöret var uppsnurrat brast det och köttet försvann i brunnen. Där kunde det inte ligga för då hade ju vattnet fördärvats. Så först lånades från en granne en sk brunnsökare, en sak försedd med krok på alla håll avsedd att ta upp tappade spannar med. Det gick inte att få grepp på köttstycket så det var inte annat att göra än tömma brunnen. Far satte igång med att dra upp vatten i spannar med brunnkrok och vi andra bar bort. Vi höll på till bortåt kl 11 för att fortsätta när det ljusnade och bortåt 4-tiden hade vattnet sjunkit så far kunde klättra ner i brunnen och ta upp köttstycket. Så kunde det gå i den tiden långt före kylskåp och frysboxar.

Grisen i kvinnans kläder

Någon har sagt att de trodde inte de hade så många nära släktingar, så mången ”käre kusin” i städerna som lät höra av sig om de möjligen hade något att avstå i matväg. Svarta grisar förekom

nog, fast inte i någon större omfattning i våra trakter. En hel del uppfinningsförmåga kom till uttryck där sådan handel praktiserades.

Från första världskriget omtalas en man i Ekeby som handlade med svarta grisar och polisen hade viss kännedom om att sådan handel försiggick. Så en kväll skulle mannen köra in till stan med en slaktad gris och som han visste att vägarna var under uppsikt så tog han och klädde grisen i kvinnans kläder och satte den vid sidan om sig i sätet med en filtschal över. Han mötte också poliserna som hejdade honom och frågade om han inte hade sett någon skjuts som var ute med svart fläsk. Nä de hade han inte, ”du har inte heller sett nån mor”, vände han sig till grisen. ”Hon sir nä” sa han till poliserna och fick köra. Likaledes från första världskriget omtalas att kontrollanter var ute och skulle se till att inte kvarnarna malde otillåtet. Till Halmstads väderkvarn kom en sådan kontrollant och han sade bl a till möllaren, ”så maler ni väl inte mer än en gång på varje kort” varvid möllare Lilja med troskyldig uppsyn undrade ”kan man de osse”. Kontrollanten kom sedan in till kommunalordf. Karl Knutsson och var helt förskräckt - att han lärt ut detta till möllaren, men han blev tröstad med att det kunde han nog innan.

Hembiträden, som till antal hade minskat kraftigt under 1930-talet, var det ännu några kvar när 1940-talet inträdde. Hos direktör Ryné på Kloverödsgården var två stycken, i L Åkarp, i Åkarps mölla, hos kyrkoherden och troligen i Kongagården och kanske någon mer. Några hemmadöttrar var i stället för hembiträden i respektive hem.

Den gamla strikta uppdelningen i manligt och kvinnligt höll på att försvinna, men ännu var det mest så att mannen hade sina domäner ute i stall och på åker medan kvinnan hade sitt inomhus, vad där skulle uträttas. En del hade centralvärme inlagd. De som hade vatten inne så var det med handpump. Elström kom till våra trakter under kriget eller strax efter. Tvättmaskin som drogs med handkraft kom på några ställen redan på 30-talet. Köttkvarn hade nog alla. Det dagliga handarbetet bland kvinnorna bestod nog

mest av strumpstoppning, före det syntetmaterialen kommit.

Moberg och Lo Johansson

Kommunala och föreningsbibliotek fanns som det lånades av och det bildades läsecirklar. Omtyckta författare var Tryggve Gulbranssen med sin trilogi: Och bortom sjunga skogarna, Det blåser från Dödingfjäll och Men rakt igenom går vår väg. Vilhelm Moberg med Sänkt sedebetyg, Raskens och Rid i natt. Ivar Lo Johanssons God natt jord och Sven Edvin Salje med På dessa skuldror m fl.

Arbetsamarbete (byteshjälp) förekom mest vid tröskning och potatisplockning samt då man högg säd på mindre gårdar, där någon hade bindare och de satte ihop hästarna så denne högg till de övriga som inte själva hade.

Rena privata nöjesresor var det sparsamt med - åtminstone längre resor. Cykel, tåg och buss var de kommunikationsmedel som användes. Föreningarna försökte anordna utfärder och då fick cykel och tåg anlitas. Vi var med på föreningsutfärder under kriget till Frostavallen, Alnarp, Mölle och Ven. Skulle en avspärning inträffa igen fick nog gengasen åter tas till, troligen i betydligt större omfattning, då de allmänna kommunikationerna i dag ej på långa vägar är lika heltäckande som under krigsåren.

En lådkamera var det många som hade, så även vi på slutet av kriget – synd att man inte tog mer av arbetsbilder.

Textilransoneringen var nog den som vållade minst bekymmer och de kupongerna var inte så begärliga som bytesobjekt. Kläderna, av fotografier att döma, så, syntes för damerna midjan sitta på rätt ställe och kjollängden vara neutral samt håret vara välondulerat. Herrmodet var vida byxor och kavaj, inga tröjor då inte. Håret skulle vara kortsnaggat. Ytterplagget var trenchcoat med läderbälte. Vid bröllop och begravning var det högtidskläder. Skönt att det har ändrat sig på det området.